

Outi Lepistö, Mari Nevas, Tarja Hartikainen, Ülle Kärk, Marja-Liisa Hänninen

Maksullisuuden toteutuminen ympäristöterveydenhuollossa

Application of fees in environmental health and food control

YHTEENVETO

Kunnat ovat velvollisia perimään maksuja ympäristöterveydenhuollon suunnitelmallisesta valvonnasta. Maksullisuuden tarkoituksena on turvata ympäristöterveydenhuollon valvontaresurssit. Tutkimuksemme selvitettiin ympäristöterveydenhuollon taksojen rakennetta ja maksullisuuden sekä suunnitelmallisen valvonnan toteutumista kunnissa ja muodostetuissa seudullisissa valvontayksiköissä. Maksukulttuurissa oli alueellisia eroavaisuuksia sekä maksujen määräytymisessä, taksojen suuruudessa että soveltamisessa. Ympäristöterveydenhuollon valvonnan kohteena oleva yritykset saattavat joutua taloudellisesti eriarvoiseen asemaan maksujen vaihtelun vuoksi.

SUMMARY

Environmental health and food control is the duty of every municipality in Finland. The municipalities are also obliged to collect fees for control activities. The aim of the fee system is to target the costs of the control activities to the users and thus ensure resources in the environmental health sector. We analysed the construction, validity and realisation of the tariffs on environmental health control fees. The results show that there are regional differences in the application of fees. This may lead to an economic unequal situation among entrepreneurs working for environmental health, for instance depending on companies' geographical situation.

JOHDANTO

Ympäristöterveydenhuollolla tarkoitetaan kansanterveystlain 1 §:n mukaan yksilön ja hänen elinympäristönsä terveydensuojelua.¹ Määritelmään sisältyvät elintarvikelain, terveydensuojelulain, kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain, kemikaalilain, toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain ja eläinlääkintähuoltolain mukainen valvonta ja tehtävät. Kesäkuussa 2009 voimaan astuneen ympäristöterveydenhuollon yhteistoimintalain mukaan kunnalla on oltava toiminnan järjestämiseksi sekä tarkoituksenmukaisen työnjaon ja erikoistumisen mahdollis-

tamiseksi käytettävissään näihin tehtäviin vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit.² Jos kunnalla ei ole käytettävissään vastaavia henkilöresursseja, sen on yhdessä jonkin toisen tai useamman kunnan kanssa muodostettava yhteistoiminta-alue. Vuoden 2009 alussa valvontayksiköitä oli Suomessa 135.

EU:n valvonta-asetuksen mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava virallisesta valvonnasta tarvittavista rahoitusresursseista.³ Tämän vuoksi jäsenvaltioiden on perittävä virallisesta valvonnasta maksuja valvonnan kohteilta. Maksut eivät kuitenkaan saa ylittää valvonnasta aiheutuvia todellisia kustannuksia.

YDINKOHDAT:

- Ympäristöterveydenhuollon suunnitelmallinen valvonta on maksullista valvontapalvelujen käyttäjäyrityksille.
- Taksoissa, maksullisuuden soveltamisessa ja maksujen suuruudessa on eroja kuntien välillä.
- Ympäristöterveydenhuollon alan toimijat eri kunnissa saattavat joutua taloudellisesti eriarvoiseen asemaan hintaerojen takia.

Suomessa maksuja voidaan periä kunnan laatiman ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista, näytteenotosta ja muista tutkimuksista, ilmoitusten käsittelystä ja lupien myöntämisestä sekä hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön liittyvästä valvonnasta. Maksullisuutta säätelee ympäristöterveydenhuollon kansallinen lainsäädäntö. Lisäksi kuntalain mukaan kunnanvaltuuston tulee päättää palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista. Kunnat siis määrittelevät itse ympäristöterveydenhuollon maksutaksan ja maksujen suuruuden toiminnasta aiheutuvien kustannusten perusteella. Kunnilla on myös mahdollisuus periä aiheutuneita kustannuksia alhaisempia maksuja.

Tähtäpään ym.⁴ mukaan vuonna 2005 taksojen tuntihinnat olivat 21–45 e. Maa- ja metsätalousministeriön vuonna 2006 toteuttaman selvityksen mukaan elintarvikevalvonnan maksujen suuruudet ja määräytymisperusteet vaihtelivat eri kuntien ja kuntayhtymien välillä. Tarkastusmaksut perustui- vat useimmiten ajankäyttöön ja tarkastusten tuntihinta oli 20–40 e keskihinnan ollessa noin 30 e tunnilta.⁵

Ruotsissa elintarvikevalvonnan maksuja peritään muun muassa laitosvalvonnasta, elintarvikehuoneistojen valvonnasta ja näytteenotosta sekä elintarvikehuoneistojen hyväksynnästä. Valvontamaksut ovat pääsääntöisesti vuosimaksuja.⁶ Kunnat määrittelevät itse maksujen suuruuden, mutta vuoden 2007 alussa voimaan tulleen muutoksen mukaan maksujen tulee perustua riskiluokitukseen, joka tehdään Ruotsin elintarvikeviraston laatiman mallin ja ohjeen mukaisesti.⁷

Virossa elintarvikealan yritykset maksavat ei-eläinperäisten elintarvikkeiden valvonnasta valtionveroa, joka on riippumaton tehdyistä tarkastuksista. Eläinperäisten elintarvikkeiden valvon-

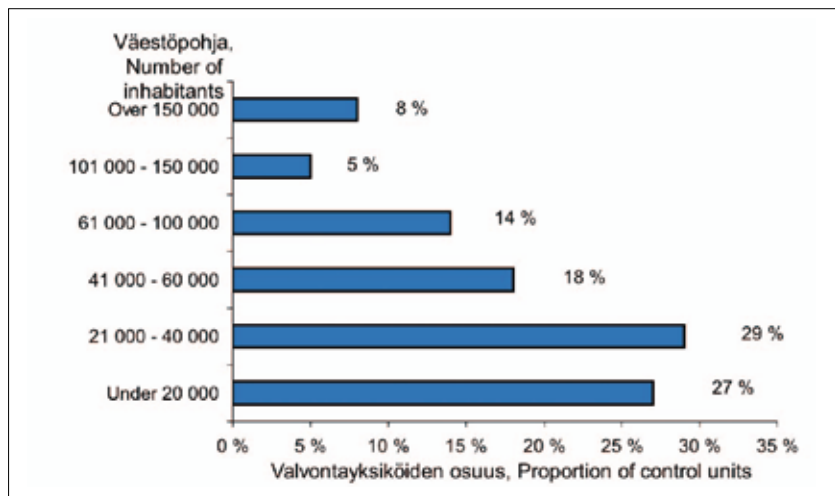
TAULUKKO 1 TABLE
Ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden (n = 64) maksutaksoihin sisältyvät osa-alueet.
The sectors included in control fee tariffs of environmental health and food control units (n = 64).

Taksan osa-alue Sector of tariff	Valvontayksiköt, joissa sisältyy taksaan Control units in which included in tariff
Ilmoitusten käsittely, hyväksymismenettely ja suunnitelmallinen valvonta Handling of notifications, process of approvals and planned control	64 (100 %)
Elintarvikelain mukainen valvonta ja hyväksynät Control and approvals according to Food Act	64 (100 %)
Nikotiinikorvausvalmisteiden myynnin valvonta Control of nicotine product retail	62 (97 %)
Terveystensuojelulain mukainen valvonta ja ilmoitusten käsittely Handling of notifications and control according to Health Protection Act	60 (94 %)
Kuluttajapalvelujen ja tuoteturvallisuuden valvonta Control according to Act on the Safety of Consumer Goods and Consumer Services	59 (92 %)
Tupakkalain mukainen valvonta ja/tai hyväksynät Control and approvals according to Act on Measures to Reduce Tobacco Smoking	55 (86 %)
Maidontuotantotilojen hygieniavalvonta Hygienic control of milk production	53 (83 %)
Kemikaalilain mukainen valvonta Control according to Chemicals Act	50 (78 %)
Lihantarkastusmaksut Meat inspection fees	47 (73 %)

nasta peritään valvontamaksua, johon vaikuttavat muun muassa elintarvikkeen määrä, paino ja valvontaan kulunut aika.⁸ Elintarvikevalvonnan tarkastustiheydet perustuvat Viron eläinlääkintä- ja elintarvikeviraston ohjeistamaan riskinarviointiin ja -luokitukseen.⁹

Terveystensuojelulain mukainen valvonta ja tarkastukset eivät ole maksullisia.

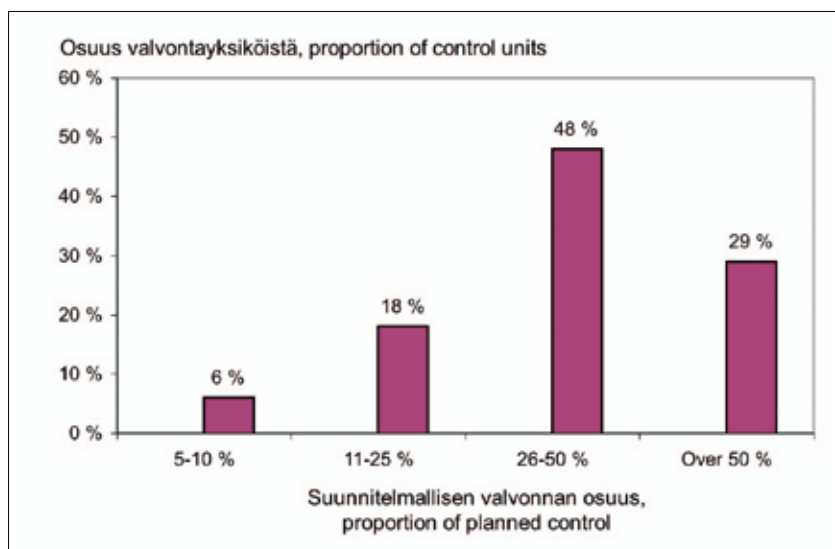
Tavoitteenamme oli selvittää kuntien ympäristöterveydenhuollon maksutaksojen voimassaoloa ja rakennetta sekä maksujen alueellisia eroavaisuuksia Suomessa.



KUVA 1 FIGURE

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden väestöpohjat (n = 63).

The number of people living in the area of environmental health and food control units (n = 63).



KUVA 2 FIGURE

Suunnitelmallisen valvonnan osuus koko valvonnasta ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköissä (n = 63).

The proportion of planned control of total control activity in environmental health and food control units (n = 63).

AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimus toteutettiin sähköisenä kyselynä (Webropol RTA -sovelus, Coventry, Iso-Britannia), joka lähetettiin keväällä 2009 kaikille ympäristöterveydenhuollon val-

vontayksiköille. Kysely oli kohdistettu ympäristöterveydenhuollon johtajille tai vastuhenkilöille.

Tulokset analysoitiin sekä Webropol-sovelluksella että SPSS 15.0 -ohjelmistolla (Illinois, Yhdysvallat). Tilastollisena menetelmänä

käytettiin Spearmanin korrelaatio-testiä ilmentämään eroja vastaajien välillä 99 %:n todennäköisyydellä (p-arvo < 0,01).

TULOKSET

Kyselyyn vastasi lähes puolet (47 %) valvontayksiköstä. Kyselyyn vastanneissa yksiköissä johtaja tai vastuuhenkilö oli puolessa tapauksista peruskoulutukseltaan eläinlääketieteen lisensiaatti. Eläinlääkäreistä 10 (31 %) oli suorittanut elintarvikehygienikkokuulustelun ja seitsemän (22 %) erikoiseläinlääkäritutkinnon. Muita johtajan koulutuksia olivat muun muassa diplomi-insinööri, terveystarkastaja ja -tekniikko sekä filosofian maisteri. Suurin osa johtajista (87 %) ei työskennellyt kokopäiväisesti johtotehtävissä. Johtajan muiden kuin johtotehtävien määrän ja väestöpohjan koon välillä ($r = 0,694$, $p = 0,001$) sekä johtajan muiden kuin johtotehtävien määrän ja henkilöstön määrän välillä ($r = 0,684$, $p = 0,001$) oli negatiivinen korrelaatio.

Ympäristöterveydenhuollon valvonta oli järjestetty seudullisesti yli puolessa (57 %) vastanneista yksiköistä. Valvontayksiköiden väestöpohjat on esitetty kuvassa 1. Alle kymmenen henkilötyövuoden yksiköitä oli 53 %.

Suunnitelmallisen valvonnan osuudet koko valvonnasta on esitetty kuvassa 2. Suunnitelmallisen valvonnan osuus korreloi negatiivisesti valvontayksikön henkilöstön määrän ($r = 0,415$, $p = 0,001$) ja väestöpohjan koon ($r = 0,395$, $p = 0,001$) kanssa. Tarkastustiheydet perustuivat kohdekohtaiseen riskiluokitukseen elintarvikevalvonnassa 55 %:ssa ja muussa valvonnassa 44 %:ssa valvontayksiköistä. Kahdeksassa prosentissa valvontayksiköistä riskiluokitus perustui omaan arvioon tai kohteiden yleisarviointiin. Elintarvikevalvonnassa toteutetun riskiluokituksen ja valvontayksikön henkilöstön

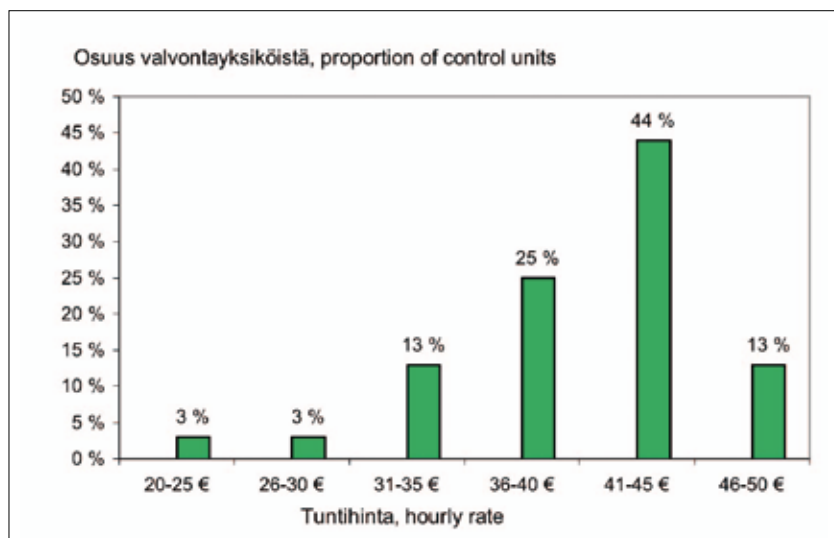
määrän välillä oli positiivinen korrelaatio ($r = 0,416$, $p = 0,001$), kuten myös elintarvikevalvon-
nassa toteutetun riskiluokituksen
ja valvontayksikön väestöpohjan
koon välillä ($r = 0,395$, $p = 0,001$).
Lisäksi havaittiin suunnitelmallisen
valvonnan ja elintarvikevalvon-
nassa toteutetun riskiluokituksen
välillä negatiivinen korrelaatio
($r = 0,337$, $p = 0,007$).

Voimassa oleva maksutaksa oli
käytössä suurimmassa osassa val-
vontayksiköitä (89 %). Taksojen
sisältämät osa-alueet on esitelty
taulukossa 1 ja tuntihintojen vaihtelu
kuvas-
sa 3.

Tupakkatuotteiden myynnin ja
valvonnan maksullisuudessa oli
eroja valvontayksiköiden välillä.
Tupakkatuotteiden myyntilupien
maksuissa myyntipisteiden luku-
määrä vaikutti hintaan 62 %:ssa
yksiköistä siten, että maksun suu-
ruus riippui myyntipisteiden lu-
kumäärästä, kun taas 21 %:ssa
maksu oli aina sama myyntipis-
teiden lukumäärästä riippumatta.
Tupakkatuotteiden vuosittaisessa
myyntipistekohtaisessa valvonta-
maksussa yhden myyntipisteen
pienin vuosimaksu oli 25 e ja
suurin 120 e.

Matkakustannusten laskutukses-
sa oli runsaasti hajontaa. Matka-ajat
laskettiin kuuluvaksi laskutettavaan
tarkastusaikaan 46 %:ssa yksiköistä,
kun taas 35 %:ssa matkakustan-
nukset sisältyivät tuntihintaan eikä
matka-aikaa laskutettu tarkastuk-
seen kuuluvana aikana. Matkakus-
tannuksia ei laskutettu lainkaan 13
%:ssa valvontayksiköistä.

Taksan mukaan perittävät
maksut kattoivat toiminnasta ai-
heutuvat todelliset kustannukset
38 %:ssa valvontayksiköistä. Mak-
sutuotot kohdennettiin valvontayk-
sikön käyttöön suurimmassa osassa
(68 %) vastanneista valvontayk-
siköistä. Resurssien lisäämiseen tai
uusien virkojen perustamiseen tai
täyttämiseen tuloja oli käytetty 13
%:ssa yksiköistä. Pakkokeinojen
käyttöön liittyvä määräystenas-



KUVA 3 FIGURE

Tuntihintojen suuruus ympäristöterveydenhuollon maksutaksoissa (n = 63).

Hourly rates in tariffs of environmental health and food control (n = 63).

taisuuden poistamisen valvonta oli
maksullista 74 %:ssa valvontayksi-
köistä. Valvontayksiköistä 10 %:ssa
määräystenvastaisuuden poistami-
sen valvonnasta ei peritty lainkaan
maksuja ja maksu oli normaalia
pienempi 3 %:ssa yksiköistä.

Valvontayksiköiden henkilöstö
suhtautui valvonnan maksullisuu-
teen positiivisesti tai melko positiiv-
visesti 56 %:ssa valvontayksiköistä.
Negatiivisesti tai melko negatiivi-
sesti maksullisuuteen suhtauduttiin
13 %:ssa yksiköistä. Vastaajien mie-
lipiteet maksullisuuden vaikutuk-
sista toimintaan on esitetty kuvassa
4. Eniten huolestuneisuutta aiheutti
maksujen vaihtelu kunnittain sekä
maksullisuuden aiheuttama ylimää-
räinen toimistotyö.

POHDINTA

Ympäristöterveydenhuolto oli
järjestetty ilman seudullista yhteis-
työtä kyselytutkimuksen aikana 41
%:ssa kyselyyn vastanneista ympä-
ristöterveydenhuollon organisaati-
oista. Yhteistoimintalain mukaisesti
seutuyhteistyö tulisi toteuttaa yli
puolessa vastanneista yksiköistä,
joissa työntekijöitä on alle 10.

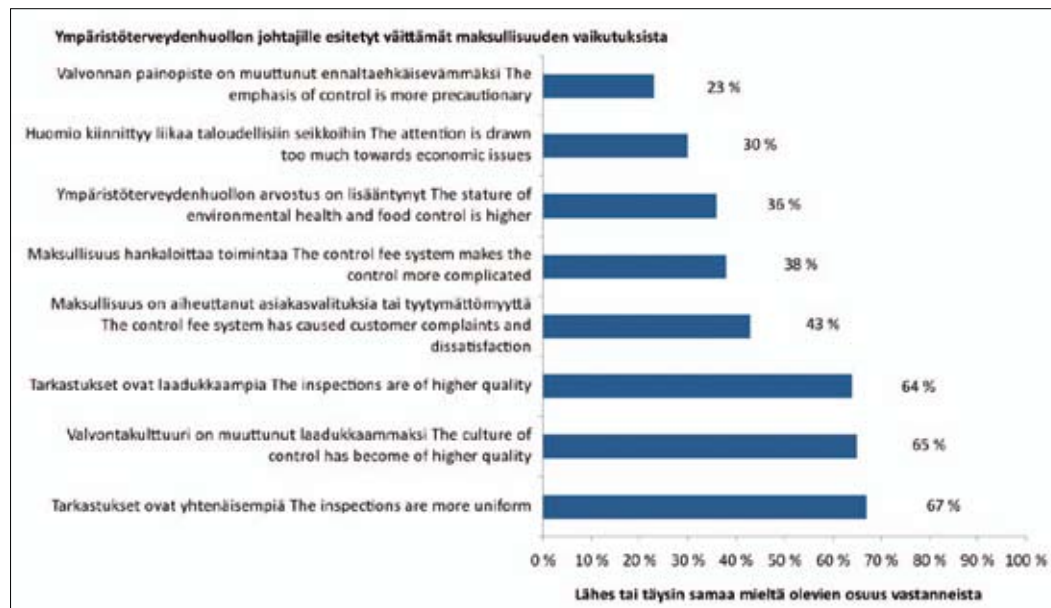
Valvontayksiköiden välillä oli
suuria eroavaisuuksia tuntihinnas-
sa. Suurimmillaan kahden valvon-
tayksikön välillä voi tuntihinnas-
sa olla jopa 30 euron ero, joka
kertautuu pitkissä tarkastuksissa
moninkertaiseksi. Merkittävää
vaihtelua maksuissa oli myös tu-
pakkatuotteiden myynnin ja val-
vonnan maksullisuudessa. Myynti-
pistekohtaisissa valvontamaksuissa
oli jopa 100 euron eroja. Myös
matkakustannusten erilaiset lasku-
tusterusteet aiheuttivat vaihtelua
maksuihin.

Suunnitelmallinen, riskiluoki-
tukseen perustuva valvonta on
ympäristöterveydenhuollon toi-
mintaa ohjaavien keskusvirasto-
jen kunnille asettama laadullinen
tavoite.¹⁰ Parhaiten tavoite toteutui
elintarvikevalvonnessa, jossa yli
puolet valvontayksiköistä perusti
suunnitelmallisen valvonnan tar-
kastustiheydet kohteiden riskiluoi-
kitukseen. Eniten riskiluokituksia
oli tehty tuotantolaitoksille, joissa
riskit ovat lähtökohtaisesti melko
korkeat toiminnan laajuuden ja
levikin takia. Havaitsimme myös,
että suunnitelmallisen valvon-
nan osuus oli pienin kyselyyn

KUVA 4 FIGURE

Ympäristöterveydenhuollon johtajien (n = 63) mielipiteitä maksullisuuden vaikutuksista toimintaan.

The opinions of environmental health and food control managers (n = 63) on the effects of control fees.



vastanneissa yksiköissä, joissa elintarvikevalvonnan tarkastustiheydet perustuivat tehtyyn riskiluokitukseen. Riskiluokituksen helpottamiseksi vastaajat toivoivat yhtenäistä, käytännöllistä työkalua. Tällä hetkellä riskiluokitus tehdään kussakin valvontayksikössä käyttäen omaa sovellusta tai arviota. Joissain kunnissa riskiluokitus oli tehty perustuen valvojan omaan arvioon, kohteiden tuntemukseen tai yleiseen luokitteluun. Tulosten mukaan tehtyjä riskiluokituksia ja niiden perusteella laadittuja tarkastussuunnitelmia ei voida pitää yhteismitallisina, koska perusteet laadinnalle ovat kuntakohtaiset.

Suurten valvontayksiköiden toiminnasta oli pienempi osa suunnitelmallista valvontaa kuin pienten yksiköiden. Tulos on hämmäntävä, koska valvontayksiköiden koon suurenemisella on pyritty toiminnan tehostamiseen ja suunnitelmallisuuden lisäämiseen. Syitä tulokseen voivat olla kyselyyn vastanneiden organisaatioiden tuoreus kyselyn ajankohtana sekä vasta muodostumassa olevat työnjaot ja valvontasuunnitelmat uusissa organisaatioissa. Valvontayksikön koon kasvaessa toiminnan tehokkuus saattaa kärsiä, jos toiminnot tai työjärjestelyt ovat päällekkäisiä.

Samoin matka-aikojen kasvaminen yksikön koon suurentuessa saattaa vähentää suunnitelmalliseen valvontaan käytettävissä olevaa työaikaa. Toisaalta suuremmissa yksiköissä oli toteutettu enemmän kohteiden riskiluokitusta elintarvikevalvonnassa, jolloin yksikön suuremmalla koolla on saavutettu tarkoituksenmukaiset työjärjestelyt ja toiminnan tehokkuus on lisääntynyt. Tulosten mukaan myös kyselyyn vastanneet suurempien yksiköiden johtajat käyttivät vähemmän työaikaa muihin kuin johtotehtäviin, jolloin suuremman yksikön johtaminen on tehokkaampaa.

Valvontamaksujen vaihtelu kuntien välillä asettaa toiminnanharjoittajat taloudellisesti eriarvoiseen asemaan. Erityisesti pienyrityksiin kohdistuvat maksut voivat muodostua kohtuuttomiksi kunnissa, joissa maksut ovat korkeat. Myös valvontahenkilöstöön kohdistuu paineita suorittaa korkean tuntihinnan alueilla tarkastus suosituksia nopeammin hinnan alentamiseksi. Maa- ja metsätalousministeriön selvityksen mukaan eroja laskutukseen aiheutti erilaisten laskutusperusteiden lisäksi, että viranomaiset toisinaan joustivat laskutuksessa.⁴ Yritykset voivat

kokea tämän epätasa-arvoisena kohteluna. Euroopan yhteisön komission vuonna 2008 toteuttaman tutkimuksen mukaan maksullisuusjärjestelmän läpinäkyvyys ja valvonnan tehokkuus saattavat vaarantua, jollei maksuja määritellä keskitetysti. Erityisesti pienet yritykset saattavat joutua kohtuuttomaan tilanteeseen ja alueelliset eroavaisuudet voivat vaikuttaa yritysten kilpailukykyyn.¹¹

Maksutuottojen ohjautuminen valvontayksiköiden käyttöön ei ole toteutunut toivotulla tavalla. Vaikka 68 % vastaajista ilmoitti maksutuottojen tulevan valvontayksikölle, tarkoittaa tämä usein käytännössä sitä, että maksutuotoilla katetaan osa toimintakustannuksista tai ne vähentävät kuntien maksuosuuksia. Resurssien tai valvontahenkilöstön lisäämiseen tuottoja käytettiin vain 13 %:ssa valvontayksiköistä.

Hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön liittyvän valvonnan maksullisuus on yksi tapa lisätä pakkokeinomenettelyn vaikuttavuutta.¹² Ympäristöterveydenhuollon taksat tulisi kirjoittaa muotoon, jossa määräystenvastaisuuden poistamisen valvonta on maksullista.¹⁰ Kuitenkin tulosten mukaan eräissä valvontayksiköissä valvonnasta ei

peritty lainkaan maksuja tai maksu oli normaalia pienempi esimerkiksi niin, että ensimmäinen käynti oli maksuton. Joissain tapauksissa valvonta sisältyi taksaan, mutta sitä ei käytännössä sovellettu. Tämä aiheuttaa tilanteen, jossa pakkokeinomenettelyn vaikuttavuus taloudellisena ohjauskeinona heikkenee.¹²

Valvontahenkilöstö koki maksullisuuden ja sen vaikutukset ympäristöterveydenhuoltoon pääosin positiivisena. Kuitenkin 13 % vastaajista suhtautui maksullisuuteen negatiivisesti. Erityisesti pelkona oli kustannusten pienentäminen käyttäen maksullisuutta kunnan rahoitusosuutta pienentävänä tekijänä, jolloin valvontahenkilöstö kuormittuu entisestään, jollei samanaikaisesti lisätä valvonnan resursseja. Valvontahenkilöstö asettuu helposti valvontakohteiden asemaan ja pohtii maksullisuuden vaikutuksia sekä kantaa huolta yritysten joutumisesta eriarvoiseen asemaan. Usein valvoja myös peilaa omaa toimintaansa tätä taustaa vasten ja tarvittaessa muuttaa toimintaansa esimerkiksi käyttämällä tarkastukseen aiottua vähemmän aikaa. Aineistosta tuli selkeästi esille valvontahenkilöstön toive yhdenmukaisen, valtakunnallisen maksutaksan käyttöönotosta ja siirtymisestä vuosimaksu- perusteiseen laskutukseen. Vuosimaksuun ja yhtenäiseen riskiluokitukseen perustuvaa laskutusta toivottiin otettavaksi käyttöön Suomessa esimerkiksi Ruotsin mallin mukaisesti.

Tulokset osoittavat, että ympäristöterveydenhuollon maksullisuudessa on tällä hetkellä kuntakohtaisia eroja. Valvontakohteiden yhtenäinen riskiluokitus yhtenäistäisi myös maksullisuuden toteutumista valtakunnallisesti. Riskiluokituksen toteuttamisessa keskusvirastoissa laadittu yhtenäinen, valtakunnallinen malli mahdollistaisi sekä tarkastustiheyksien että maksujen määrittämisen

yhtenäisesti ja riskiperusteisesti, jolloin yritysten yhdenvertaisuus lisääntyisi.

KIITOKSET

Kiitämme kyselyyn vastanneita ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköitä sekä Kuntaliittoa yhteistyöstä ja Kunnallissalan kehittämissäätiötä tutkimuksen rahoituksesta. Lisätietoa tutkimuksesta www.kunnat.net/ymparisto-terveys.

LÄHDEKIRJALLISUUS

1. Kansanterveyslaki 66/1972.
2. Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta 410/2009.
3. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 882/2004, annettu 29. päivänä huhtikuuta 2004, rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritettua virallista valvonnasta. Euroopan unionin virallinen lehti L 191, 28.5.2004, s. 1–52.
4. Tähkäpää S, Kallioniemi M, Korkeala H, Majjala R. Food control officers perception of the challenges in implementing new food control requirements in Finland. Food Control 2009;20:664–70.
5. Lindh M, Työppönen K. 2006. Kehittämisselvitys elintarvikevalvonnan tarkastusmaksuista ja -käytännöistä. Lopuraopori 28.2.2006. Efeko Oy. Maa- ja metsätalousministeriö. Helsinki.
6. Förordning om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel. Svensk författningssamling SFS 2006:116 <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2006:1166>.
7. Riskklassifisering av livsmedelsanläggningar och beräkning av kontrolavgifter. Svenska livsmedelsverket <http://www.slv.se/sv/grupp2/Livsmedelskontroll/Avgifter/>.
8. Riigilõivuseadus. Laki valtionverosta 7.12.2006 Viron virallinen lehti Riigi Teataja <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13160293>.
9. Veterinaarjärelevalve toimingute tegemise eest võetava tunnitasi määra kehtestamine. Eläinlääkintätarkastustoiminnasta otettavan tuntitaksan voimaannapano vuodelle 2009. Viron virallinen lehti Riigi Teataja <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13117586>.

10. Itonen T, Korpela P, Poutiainen-Lindfors U, Törmä-Oksanen R, Wallin H, Wiander B. Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran valtakunnallinen elintarvikevalvontaohjelma 2009–2010. Helsinki 2008.

11. Study on fees or charges collected by the Member States to cover the costs occasioned by official controls. Final report part one. European Commission, Directorate General in Health and Consumers. Framework Contract for evaluation and evaluation related services - Lot 3: Food Chain. <http://ceasc.com/Images/Content/208899FinalReport.pdf>.

12. Lepistö, O. Hyvän hallinnon periaate ympäristöterveydenhuollon pakkokeinomenettelyssä [väitöskirja]. Helsinki: Helsingin yliopisto 2008.

KIRJOITTAJIEN OSOITTEET

*Outi Lepistö, ELT, ympäristöterveyspäälikkö
Pirkkalan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö
Suupantie 6, 33960 Pirkkala
Tutkimus on osa Outi Lepistön ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäritutkimuksen suorittamista.*

*Mari Nevas, ELT, yliopistonlehtori
Helsingin yliopisto, eläinlääketeollinen tiedekunta, elintarvike- ja ympäristöhygienian laitos*

*Tarja Hartikainen, FT, ympäristöterveydenhuollon erityisasiantuntija
Suomen Kuntaliitto*

*Ülle Kärk, kansanterveystyön ja epidemiologian lääkäri, Pietarin lääketieteellinen korkeakoulu
terveystarkastaja
Pirkkalan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö*

*Marja-Liisa Hänninen, ELT, professori
Helsingin yliopisto, eläinlääketeollinen tiedekunta, elintarvike- ja ympäristöhygienian laitos*